

XAVIER FOLCH, EDITOR

El cercle viciós de l'editor

Ariel, Grijalbo i ara Empúries, aquesta darrera, ja, una iniciativa plenament personal, són algunes de les editorials on ha treballat Xavier Folch, un analista lúcid davant la problemàtica global del llibre en català.

Sergi Pàmies

Xavier Folch és el director de l'editorial Empúries. En aquesta vida, va participar en la famosa «Caputxinada», ha estat dirigent del PSUC i és ex-membre de l'ex-consell assessor de l'ex-conseller Joan Rigol. Com a editor, va treballar a Ariel, on

va passar nou anys editant en castellà llibres de ciències socials. També hi va crear la col·lecció «Cinc d'Oros» de literatura catalana. Ha editat la primera obra completa de Joan Vinyoli, la *Poesia rasa* de Joan Brossa, el *best-seller*, *Poemes i cançons*, de Raimon, i d'altres.

Després, va anar a Grijalbo, on va dirigir la col·lecció «Crítica», que també editava en castellà. Hi va crear una secció de literatura catalana i va publicar llibres de Martí i Pol, Feliu Formosa, Segimon Serrallonga, Antoni Tàpies, Joan Vinyoli, Joan Fuster... Quan el van fer fora, va engegar Empúries. L'editorial és en un entresol de la part alta de la ciutat. Entre dos *Top-less*.

—¿Com va néixer l'editorial Empúries?

—Quan el Grijalbo em va treure, no se'm va acudir res més que muntar una altra editorial. Així, va sorgir el projecte d'Empúries, després d'un any i mig de donar-hi voltes i de reunir el capital suficient per començar. La vam plantejar com una editorial exclusivament en català. En un principi, la idea —en part per diferenciar-la de les que hi havia, en part perquè ens va semblar que era una contribució clara a la normalització lingüística— era la de centrar-se en un parell de

col·leccions. Una era d'assaig, perquè creïem que hi havia un buit. Hi havia grans noms importants per traduir, i era una manera d'introduir el català en moltes coses de llenguatge científic. Teníem confiança que hi havia un mercat suficient per a aquest tipus de llibres, pensant en les promocions d'estudiants que han fet l'ensenyament en català...

—¿I no ha estat així?

—La veritat és que no hem trobat el mercat suficient. Potser hem comès errors, però em penso que l'augment de la demanda de llibres en català ha estat menor que l'augment de l'oferta. Aleshores, hem tingut dificultats amb aquesta mena de llibres, fins al punt que n'hem reduït el ritme de publicació.

—¿Els manuscrits, els busqueu o vénen ací?

—Les dues coses. Ens arriben, i els busquem. De seguida que trobem algú que ens interessa, contactem amb ell i comencem a treballar. Ara, la mecànica normal dels editors és que arriben originals. Molt sovint, més dels que voldríem.

—¿Per què?

—Home, perquè sempre donen feina i perquè creen un dels moments més durs de l'activitat de l'editor, que és dir a una persona que el que ha escrit no t'agrada o et sembla dolent. És una cosa molt empipadora i difícil, que a mi encara em costa molt de fer. Però, al mateix temps, és necessari, perquè les editorials es fan en positiu pel que es publica, però també es negatiu pel que es deixa de publicar.

—¿Quins autors inèdits penseu publicar?

—Estem a punt de treure una novel·la policíaca de dos escriptors va-

DOMÈNEC UMBERT

DOMÈNEC UMBERT

«Em vaig oposar a traduir García Márquez».

lencians, un d'ells inèdit, Joan Bohigues, i un altre que és molt prolífic, que es diu Manuel Joan i Arinyó. És un llibre sense pretensions, però amb molta acció i molta vida. També estem preparant una altra novel·la policíaca d'un parell d'escriptors joves que escriuen amb el pseudònim d'Albert Draper. A la col·lecció «L'Odissea» de literatura juvenil hem publicat dues novel·les d'autors inèdits.

—Hi ha una queixa típica dels editors, que diuen que no poden traduir obres estrangeres modernes perquè els drets són massa cars o estan venuts a editorials que publiquen en castellà i que obstaculitzen l'edició en català. ¿Fins a quin punt és real aquesta dificultat? Per exemple, ¿és possible editar Kurt Vonnegut en català?

—És perfectament possible. De tant en tant, hi ha dificultats per títols concrets, com per exemple *El nom de la rosa*, d'Umberto Eco, *La història interminable*, de Michael Ende, o *El perfum*, de Patrick Suskind. Això sí que passa. És clar que són títols importants que fan mal de no poder-se editar. Normalment, les dificultats vénen d'una cosa, essencialment, i és que el cost de la traducció incideix molt en el cost global del llibre. Quan hi ha traducció, és sempre la partida més important d'un llibre, tot i que els traductors estan molt...

—Mal pagats.

—Mal pagats en relació a la feina que fan. I t'ho dic sabent que devem ser l'editorial catalana que menys malament paga les traduccions. Tot i així, és insuficient. Sobretot per als traductors conscients que fan la fei-

na ben feta. No els compensa les hores que hi dediquen.

—Però aleshores és un cercle viciós...

—Sí, i només es pot trencar augmentant-ne els tiratges. I els tiratges només poden augmentar si augmenta la demanda. Crec que una de les raons per les quals els llibres de literatura juvenil han augmentat en els últims temps és perquè tenen una introducció a les escoles.

—O sigui que, de normalitat en aquest aspecte, res de res.

—Res. Jo m'he trobat amb llibres d'un cert pes com *La interpretació dels somnis*, de Freud, o *El desert dels tàrtars*, de Buzzatti, que tenen una sortida molt fluixa, perquè en castellà hi ha edicions de butxaca, a preus molt assequibles, i de vegades amb edicions dignes.

—¿Què penses de l'experiència, que oportunament va ser bastant polèmica, de traduir una obra escrita en castellà, com per exemple *Cien anos de soledad*?

—Jo crec que no té sentit. Els lectors de català poden llegir-ne l'original. No es tradueix perquè sí. Es fa per acostar als lectors potencials una obra que no poden conèixer en la seva llengua original. Si tenen accés a la llengua original, ja no té sentit, perquè l'original sempre és millor que la traducció. Crec que allò va ser una experiència totalment inútil. A Grijalbo, quan van traduir *Crònica de una muerte anunciada*, del García Márquez, recordo que m'hi vaig oposar, però ho van publicar. Curiosament, va funcionar econòmicament.

—¿Per curiositat, potser?

—Sí, i perquè suposo que no havien llegit el llibre. És clar que García Márquez és un autor d'un prestigi plenament consolidat. Allò va funcionar millor que la traducció del *Catcher in the rye*, de Salinger.

—¿T'ha passat alguna vegada de rebutjar algun manuscrit i veure'l convertir-se en èxit, poc de temps després?

—No. Tampoc no he tingut ocasió. No m'han passat per les mans ni *Il Gatopardo* —on en Vittorini es va equivocar—, ni *A la recerca del temps perdut* —on Gide es va equivocar—, ni *Cien anos de soledad* —on sembla que el Barral es va equivocar.

—¿Quin és el llibre d'Empúries que més s'ha venut?

—La torna de la torna, sobre la mort del Puig Antich.

—El suport genèric que dona la Generalitat als llibres editats en català ¿funciona, o és una enredada?

—Funciona des dels temps de Max Cahner.

—*¿Però els calés arriben?*

—Arriben, però tard. Aquest és el problema. Ara sembla que arribaran millor. I això és un problema, perquè la compra dels 390 exemplars seria una ajuda important si es fes en el moment de la publicació del llibre. De tota manera, no deixa de ser una ajuda, sobretot en l'edició de llibres minoritaris.

—*¿Quan vas estar al consell del Rigol que vas fer?*

—Mira, no va haver-hi temps de fer res. Les úniques coses positives van ser dues batalles. La primera, perquè hi hagués un acord entre totes les institucions, que es el que es va anomenar pacte cultural. El pacte va néixer malament perquè es va arrossegar i firmar amb mala voluntat per part de tots. La idea partia d'una situació òbvia:

Aquest és un país per al qual la cultura és molt important. Forma part essencial de la identitat nacional i, en canvi, té unes dificultats que vénen d'antic, de la repressió que havia sofert, i del fet de trobar-se encaixonat amb una cultura d'una base demogràfica molt més important, que té un estat al darrere, etc., com és la castellana. Ens va semblar que era estrictament racional que tots els recursos que hi ha destinats a cultura, de totes les administracions, no entressin en competició sinó que intentessin sumar-se per fer alguna cosa en comú.

—*¿I la segona batalla?*

—Era que s'havia d'augmentar el

pressupost de cultura de la Generalitat però també de les altres administracions. Es tractava de poder donar-li l'impuls necessari. Això, havia de venir, sobretot, creant una institució nova: el Museu d'Art Contemporani. Es volia crear un canal per recuperar algunes de les obres d'artistes catalans que hi ha escampades pel món. En aquest sentit, per exemple, és exemplar el que ha fet la Generalitat valenciana comprant les obres de Juli González. Era un projecte que hauria pogut canalitzar moltes donacions. Jo, personalment, no veia que l'existència d'aquest museu hagués de matar ni el Museu Picasso ni la Fundació Miró. Però tampoc no es tracta de posar —com sembla que vol fer el conseller— la definició de Museu d'Art Contemporani sota el rètol de Museu Picasso o de la Fundació Miró. Això seria enganyar la gent. Tot això ha quedat en no res, però penso que les dues idees eren vàlides.

—*Canviant de tema, ¿què penses de la publicitat institucional que es fa a TV3 per fomentar la lectura de llibres en català?*

—Això és una cosa publicitària que em sembla que no porta enlloc. Aquesta campanya, que diu que els llibres són l'aliment del cervell, em sembla fora de lloc. Els espots que jo he vist més aviat treien la gana física i intel·lectual. És una campanya feta per un publicista que ha escrit un llibre però sembla que no n'hagi llegit mai cap. Els mecanismes pels quals la gent arriba a voler comprar un llibre per llegir-lo, crec que no els saben. En

lloc de presentar els llibres com un factor d'enriquiment personal, de plaer en la lectura i de promoció intel·lectual i, en definitiva, econòmica, s'utilitzen altres factors que fan inútil la campanya. A més, aquests anuncis han d'acabar amb allò de «Catalunya, endavant amb la cultura». Això, d'entrada, em sembla negatiu. Si la Generalitat ha d'ajudar, ha de ser pel producte, no perquè el producte faci publicitat a la Generalitat. Això és una cosa que pot ser contraproduent per al producte, i per a la mateixa Generalitat.

—*Sí, però això ho podríeu utilitzar. Si hi ha uns diners destinats a aquest tema, podríeu aprofitar per editar el que normalment no podeu per manca de diners...*

—No és que et donin calés, sinó que t'ajuden en la publicitat. Hi ha un descompte impressionant per la publicitat.

—*En la entrevista que va fer EL TEMPS a Carles-Jordi Guardiola, ell deia que falta un programa literari a TV3, ¿què en penses?*

—Personalment, crec que TV3 ha estat el fet cultural més important que hi ha hagut a Catalunya des de la mort del Franco fins ara. Però em sembla que ara s'està adormint. Que s'està sectaritzant. I, des del punt de vista cultural, el que s'està fent és ben poca cosa. Tradueixen programes de qualitat, com les obres de Shakespeare...

—*Però informatius culturals actuals, només hi ha Trossos...*

PER DEFENSAR LA SENYERA

Josep Guia, Fèlix Bella, Joaquim Bernà, Rafael Pi, Xavier Francès i Joan Dana han estat condemnats, en segona vegada, a dos dies d'arrestament i a 120.000 pessetes de multa per defensar la presència pública de la Senyera a la ciutat de València.

El jutge Gustavo Solaz Lita, de trista memòria per l'expedient de la pantanada de Tous (Ribera del Xúquer, 1982), ha desestimat el recurs d'apel·lació presentat pels sis patriotes esmentats contra la sentència que els condemnava per haver defensat cartells del Moviment de Defensa de la Terra i d'Acció Cultural del País Valencià. El jutge ha considerat, en favor dels feixistes que intentaren tapar amb pintura els cartells, que «el hecho de colocar un color corrector a unas banderas extrañas (...) no puede considerarse acto de agresión» i que els sis patriotes condemnats eren «colaboradores de unas banderas que vulneraban (...) la legalidad vigente...».

Els fets tingueren lloc l'any 1985, la vespra de la commemoració de la desfeta d'Almansa, i des d'aleshores fins avui ningú no ha tornat a tapar cartells nacionals catalans a la ciutat de València, cosa que durant molts anys havia estat dissortadament consentida. Malgrat la repressió institucional, *policial* primerament (en el moment de la denúncia) i *judicial* posteriorment (en el moment dels judicis i de la condemna), la lluita ens exigeix no deixar cap agressió sense resposta.

La defensa de la nostra terra contra l'espanyolització ens porta repressió i la defensa contra la repressió ens obliga a la *solidaritat*.

INGRESSEU ELS VOSTRES DONATIUS
EN EL COMPTE CORRENT NÚM. 748 00 008 DEL BANC DE VALÈNCIA
(AGÈNCIA URBANA NÚM. 17, VALÈNCIA).

CENTRO G. LEOPARDI

- Corsi di Lingua italiana 1.º ottobre.
- Corsi di cucina, rassegne di cinema italiano, viaggi, culturali in Italia...
- Italiano per bambini.
- Laboratorio d'interpretazione e traduzione: (italiano-catalano).

Informazione:

Micer Mascó, 6-2.ª. Tel. 362 17 11.

«Estic satisfet d'haver publicat sempre a Joan Vinyoli».

—Sí, però té molt poca eficàcia. Crec que no està ben fet, que s'ha de renovar, i que, si no ho fa, és perdre el temps. És donar la idea que cultura es una cosa de la qual s'ha de parlar perquè diuen que és important, però que difícilment el telespectador mitjà pot pensar que és una cosa que va per a ell. A França, on la televisió no és massa bona, fan un programa que es diu *Apostrophe* que hauria de ser un exemple del que es pot fer per parlar de llibres per a una gran audiència. Quan un llibre passa per aquest programa, ja està llançat.

—¿I això és un projecte impossible o sembla més aviat incompetència per part dels responsables de la programació de TV3?

—Sí. És no haver-se plantejat seriosament què es pot fer en el terreny cultural. El programa *Apostrophe* el que fa és demostrar que els llibres són prou importants perquè se'n parli a televisió. Després, vas a ciutats com Montpeller, i et trobes amb una llibreria que és més gran que qualsevol de Barcelona. I, a l'hora de pagar, hi ha cua.

—En general has editat autors de tendències polítiques progressistes, d'esquerra. ¿Editaries un bon escriptor descaradament de dretes?

—No tots els que he publicat han estat d'esqueres. He publicat Ezra Pound que, si no era feixista, poc li faltava. I, si hagués publicat en castellà, m'hauria encantat editar Borges.

—¿I quins autors catalans actuals t'agraden?

—Josep Bras, Josep Lozano, M. Mercè Roca, Maria Barval, Maria Jaén, Xavier Moret, pel que fa a la narrativa, sense comptar el Quim Monzó. En poesia, Francesc Prats, Jordi Cornadella i Xavier Pericai.

—¿Ens podries explicar «l'aventura» de la novel·la de Pau Riba?

—Un dia, el Quim Monzó em va dir que Pau Riba havia escrit una novel·la, li vaig telefonar. Va venir. Em va portar la novel·la. I l'estat de redacció que jo vaig veure era molt desigual. Hi havia coses esplèndides i d'altres molt fluixes. Fragmentàriament, era molt bona. Li vaig recomanar de refer-la, d'escurçar-la. Era una mena de novel·la d'aventures; uns vells que volen tornar a la infància a través d'un viatge. Fins i tot, vaig parlar amb altres persones i vam coincidir, essencialment amb Francesc Parcerisas i Segimon Serrallonga.

—¿I ara està aturada?

—Mira, no ho sé. L'última vegada que el vaig veure, em sembla que em va dir que no hi havia tornat a treballar més. No sé què farà. Crec que s'equivocaria si la publicués —com algú li ha suggerit— tal com està. Jo no ho faria.

—Quan va morir Joan Vinyoli, li van posar una colla de medalles pòstumes, i van fer la comèdia del reconeixement oficial, quan en realitat, sempre se l'havia ignorat o marginat. ¿Tu què opines d'aquell espectacle?

—Jo vaig fer una gestió perquè li donessin la medalla d'Or de la Generalitat quan encara era viu. Perquè li la donessin abans de morir. Però, un dia o dos abans de morir, ens van dir que no. I això que dos consellers ho van defensar. Jo no sé qui va aconsellar al president de la Generalitat de no donar-li-la, tot i que m'ho imagino. Però, com que no ho sé segur, no ho dic. Suposo que té a veure amb el fet que el Vinyoli va ser un personatge marginal, d'una vida no ordenada des del punt de vista dels canons burgesos tradicionals...

—Els molestava perquè bevia, i això alguns no podien suportar-ho...

—Sí. Ara, el que em va saber molt greu és que ell no veiés el reconeixement de la seva obra, que, en bona part, es va fer després de la seva mort. Ràpidament, li van donar una colla de premis diversos: el Premi de la Generalitat, el de la Ciutat de Barcelona, el de la Crítica... Ell s'havia ressentit de la incomprensió oficial. De la cosa que estic més satisfet com a editor és d'haver-lo publicat sempre. □